

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ
КАТЕДРА ПО МЕТОДИКА НА ЧУЖДОЕЗИКОВОТО ОБУЧЕНИЕ

Димитриос Ангелос Галанос

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд

на тема

„Педагогическа и дидактическа употреба на ИКТ в
Началното училище в Гърция“

Представен за присъждане на ОНС „Доктор“
професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по...
(Методика на обучението по чужд език – английски език)

Научен ръководител: проф. д.п.н. Тодор Шопов

София, 2020

Дисертационният труд е обсъден и насочен към публична защита на заседание на разширения Катедрен съвет на Катедрата по методика на чуждоезиковото обучение към Факултета по класически и нови филологии на Софийския университет „Св. Климент Охридски“, състояло се на 25.06.2020 г.

Изследванията по дисертационния труд са извършени в рамките на докторантска програма 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – английски език).

Текстът има общ обем от 401 страници, от които 313 страници са основен текст, 58 страници са библиография и 29 страници са приложения. Състои се от въведение и две основни части. Първата част, „Теоретична документация“, е разделена на три глави. Втората част, условно наречена „Изследване“, също е разделена на три глави. Следва заключение, използвана литература и приложения. Съкращения, въпросници и таблици са включени в приложението. Текстът включва 10 таблици. Библиографията включва 798 заглавия, 207 от които са на гръцки, 547 на английски или на други езици и 44 онлайн източници. Приложението съдържа 52 таблици. Списъкът с авторски публикации по темата включва 4 заглавия.

Научно жури:

проф. д.ф.н. Димитър Веселинов

проф. д.п.н. Тодор Шопов

доц. д-р Пенка Тодорова Кънева

доц. д-р Светлана Георгиева Димитрова-Гюзелева

доц. д-р Весела Кирилова Славова

Резервни членове:

проф. д-р Татяна Гаврилова Ангелова

доц. д-р Фани Евгениева Бойкова

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на открито заседание на ..... 2020 г. от .....ч. в аудитория ..... на Ректората на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Материалите по процедурата са на разположение на интересуващите се в каб. .... в Ректората на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

СЪДЪРЖАНИЕ	
УВОД	4
1. ПОЛИТИЧЕСКИ - ИКОНОМИЧЕСКИ - ИДЕОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТ	5
2. КУЛТУРНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИ АСПЕКТ	6
2.1 Приносът на икт при прилагането на съвременните стратегии за преподаване.	7
2.2 Педагогическо използване на компютъра	9
2.3 Разграничаване между педагогика и училищно управление поради включване на ИКТ в обучението	12
3. ИКТ В ГРЪЦКОТО ОБРАЗОВАНИЕ.	13
3.1 Критичен поглед върху интегрирането на ИКТ в гръцкото образование.	14
4. ПРОЕКТИРАНЕ И МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО	15
4.1. Ограничения в изследването.	16
4.2 Представяне на инструментите за изследване	17
5. ПРЕДСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО	18
5.1 Обсъждане на резултатите от въпросника	18
5.2 Резултати от ненасоченото групово интервю	20
5.3 Резултати и обсъждане на насоченото индивидуално интервю	21
5.4 Резултати от наблюдението в класната стая	21
5.5 Обсъждане на резултатите от изследването за използването на ИКТ в преподаването в гръцкото начално училище.	22
6. ПЛАНИРАНЕ И МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ	23
6.1 Определяне на областта на изследване - действие	23
6.2 Методология на изследователската дейност.	24
6.3 Затруднения за участниците в проучването.	25
6.4 Структура на изследването - план за действие.	26
6.5 Презентация на изпълнението на изследователската дейност	27
6.6 Презентация на резултатите от изследователската дейност.	28
6.7. Обсъждане на резултатите от изследователската дейност	30
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	30
ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА	32

**Увод –
обща характеристика на дисертационния труд**

Въвеждането на образователни алтернативи, особено в случаите, когато те са свързани с фундаментални реформи, е комплексно решение, обусловено от множество фактори. Социалнополитическите и икономическите условия, доминиращите педагогически възприятия, и успешното им превръщане в предложение за план са може би най-важните фактори, определящи формата и степента на успеха на тези усилия.

Първата част на тази дисертационна работа се отнася до теоретичната документация на изследванията с преглед на международната литература. На първо място се опитвам да изясня контекста на интегрирането на ИКТ (информационни и комуникационни технологии) в образователните системи въз основа на промените, които те въвеждат или налагат в образованието на международно ниво.

Във втората глава са анализирани педагогическите и преподавателските предимства при преподаване и учене, основани на съвременни педагогически концепции.

В третата глава се прави опит за историческа ретроспекция на развитието на интегрирането на ИКТ в гръцката образователна система и интерпретация на този процес в светлината на специфичните характеристики на гръцкото общество и образователната система на страната.

Втората част е посветена на извършената изследователска работа. На първо място излагам настоящата ситуация по отношение на използването на ИКТ в преподаването. След това се опитвам да очертая рамката, която би позволила на училищното звено да интегрира ИКТ в ежедневието си режим на преподаване, използвайки само собствените си материални и човешки ресурси.

1. ПОЛИТИЧЕСКИ - ИКОНОМИЧЕСКИ - ИДЕОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТ

Образованието е тясно свързано с основните социални и икономически институции. Преобладаващата след Втората световна война образователна система, съобразена с нуждите на друг тип общество, не може да отговори на изискванията на днешното постмодерно глобализирано общество. В същото време в политическите възгледи доминират плурализъм, активно участие и достъп до информация без ограничения. В тази глобална промяна ИКТ играят централна роля.

В началната фаза на интегрирането на ИКТ в преподаването и ученето се чуваха по-крайни мнения, които или пренебрегваха проблемите при използването на ИКТ, или подкрепяха тяхната необоснована и ограничена употреба, забравяйки, че и приемането, и използването им са резултат на човешкия избор, нужди и социални условия. Днес съвременният рационален скептицизъм се фокусира върху тясната връзка между пазарните структури и ИКТ дори в сферата на образованието.

ЕС, фокусирайки се върху изискванията на обществото за икономически растеж, качество и заетост, се опитва да интегрира ИКТ в училищата от 1990 г. Въпреки усилията и значителния напредък, съществува и значителен дефицит в интегрирането на ИКТ в учебния процес.

При сравнителното проучване на основната образователна политика на ЕС, на Великобритания и на САЩ се виждат определени сходства и разлики. И в трите случая се следва един и същ общ модел на интегриране на ИКТ, който започва със създаването на инфраструктури и на дигитално съдържание, използването на ИКТ и обучението на учителите. *Но има различия във важността по отношение на всяка от гореспоменатите фази, поне в ранните етапи.* Това отчасти се обяснява с различните цели и различните обстоятелства във всяка от трите страни. Днес и трите са преминали към смесения модел. Проучването ми показва следните 8 характеристики на политиката на прилагане:

1. Страните традиционно са отворени за промени, предизвикателства и реформи.

2. Включването на ИКТ в образователните системи е въз основа на конкретни цели, които са много специфични и са точно съобразени с нуждите на страната.
3. Поради важността на реформата страните са поверили проекта за нейното прилагане на специализирана институция.
4. Политиката на прилагане се характеризира с приемственост и последователност.
5. Включването на ИКТ в преподаването е предхождано от важни промени в образованието.
6. В училищата преобладава отвореният тип преподаване, ориентирано към учениците.
7. Постава се специален акцент върху обучението на учителите и постоянната подкрепа.
8. И накрая, специално внимание се обръща на оборудването и създаването на локална компютърна мрежа.

2. КУЛТУРНОПЕДАГОГИЧЕСКИ АСПЕКТ

Интегрирането на ИКТ в училищата несъмнено е основна образователна промяна, изискваща социална и педагогическа легитимност и обосновка. Според изследователите причините, поради които държавите се стремят да интегрират ИКТ в своите образователни системи, са следните:

- Икономическо развитие,
- Насърчаване на социалното развитие,
- Укрепване на образователните реформи,
- Управление на образованието.

Очевидно е, че педагогическият аспект е от особено значение за настоящата изследователска работа. През последните години доминират две педагогически тенденции. Първата е ориентирана към учителя, а втората е ориентирана към ученика /съвместно обучение чрез сътрудничество/.

Днес образователните политики на почти всички страни насърчават развитието на творческо и критично мислене, приемайки, от една страна, изискванията на когнитивната психология, а от друга - изискванията на пазара. Всички съвременни теории за обучение говорят по темата, като предлагат методи и рамки на преподаване. *Lingard et al. (2005; 2006)*, позовавайки се на характеристиките на продуктивната тактика на преподаване, очертава насоките за развитието на "критическо творческо мислене" в 4 области, представени по-долу.

Психическа/Мисловна сфера: Развитие на критично отношение към причините за формулиране на знание, способност за анализ - синтезиране и формулиране на казус, активно ангажиране на учениците в проблемни ситуации, задълбочено разбиране на учебната програма чрез натрупване на знания, използвайки научни инструменти и методи, способност за общуване в различни социални ситуации.

Свързване на знанията: Предлаганите знания трябва да съответстват на опита на обучавания и да бъдат свързани с реални проблеми, Размишление за сложността на света подпомага предаването на знания, Интердисциплинарен подход към знанието.

Средата в класа: Съвместно структуриране на програмите за учебните дейности, критерии за оценка при насърчаване на "критическото творческо мислене".

Уважение към многообразието. Акцент върху културните различия, особеностите и талантите на учениците.

2.1 Приносът на икт при прилагането на съвременните стратегии за преподаване.

Педагогическото използване на ИКТ в отворена учебна среда има благоприятно въздействие върху познавателното, социалното, културното, естетическото и личностното развитие на учениците.

Интегрирането на ИКТ действа като стимул, увеличаващ ентузиазма на учениците. Визуализацията и мултимедията подобряват създаването на

познавателни образи, увеличават привлекателността, улесняват припомнянето на предишни знания, засилват корелацията между новата информация и вече съществуващата и насърчават *представителната грамотност*, като показват информацията по различен начин.

Предлаганите от ИКТ възможности за непрекъсната обратна връзка и персонализиране на работата насърчават "целевото обучение" и намаляват тенденцията за придобит дефицит. По този начин се създават условия за натрупване на знания чрез мобилизиране на вниманието и възприятието от самия ученик, за по-добро разбиране на основните понятия.

Компютърът отговаря напълно на изискванията на образователната идеология на конструктивизма да поддържа автентична учебна среда, чрез функции като симулация, видео, моделиране, интернет и електронна поща. Ученикът е отвеждан към по-високи нива на разбиране и придобиване на опит от реалния свят, така че ученето да става смислено. Използването на комплексна, автентична учебна среда създава необходимост от по-високи умения за решаване на проблемите, което от своя страна води до по-активно участие, повишена концентрация и развитие на системно, научно и критическо мислене. Възможностите за обучение, предлагани при използването на ИКТ, създават условия за обучаващите се в клас или индивидуално ученици да общуват с групи и експерти, помагат на тези, които започват като обикновени читатели, да достигнат зрели етапи на обучение и опит. Предлаганото от ИКТ улеснение за преминаване към „следващата фаза на проксималното развитие“ (Zone of Proximal Development) чрез среда за отворено сътрудничество при обучението се счита за едно от най-важните предимства на въвеждането на ИКТ в образованието.

Координати за използване на ИКТ в образователния процес

Начинът на използване на ИКТ в преподаването и ученето е друг важен въпрос. Накратко, оказва се, че съществуват два начина за използване на ИКТ в учебния процес:

- а) В контекста на *традиционните форми* на обучение компютърът се използва като мултимодален инструмент за надзор, като средство за представяне на учебната среда при непосредствен опит.

- б) В контекста на отворените форми на обучение компютърът може да се използва като мета-медиатор, който дава възможност за съвместно групово и изследователско учене, и интердисциплинарно - за писане и публикуване на реферати.

Някои от гореспоменатите употреби на компютъра са били възприемани негативно от образователните среди, тъй като изглеждат в противоречие със съвременните педагогически тенденции. Въпреки това, използването на ИКТ трябва да бъде възприемано като всяко друго средство за преподаване - макар и много различно от познатите досега.

2.2 Педагогическо използване на компютъра.

- *Педагогическо използване на компютъра като инструмент на когнитивното съзнание*

Според *Mikropoulos (2008)* ИКТ като инструменти на когнитивното съзнание подпомагат: изграждането на знания (представяне, организация и категоризация), проучването и изследването на знанието (динамична информация), ученето чрез действия (симулации, моделиране), когнитивен конфликт (симулация, виртуален експеримент), учене чрез взаимодействие и размисъл, намалявайки когнитивното бреме.

Jonassen (2000) категоризира софтуера, както следва:

- Инструмент за динамично моделиране (микросреда, електронни таблици, експертни системи).
- Инструмент за изграждане на знания.
- Интерпретационен инструмент (инструменти за информация и визуализация).
- Инструмент за разговор
- Семантичен организационен инструмент (бази данни, концептуални карти).

Използване като инструмент за динамично моделиране. Това са инструменти, които позволяват представянето и управлението на динамично свързани понятия и контекст. Такъв софтуер са: Симулациите, които имат за цел да разберат явления, процеси и системи чрез виртуалното им представяне и

Електронните таблици, мощно средство за визуализация на данни на модели на математически концепции.

Използване като инструмент за изграждане на знания. Базират се на принципи на конструктивизма и се отнасят до инструменти за създаване на мултимедийни приложения за над-средно ниво, които позволяват на учащите да се превърне от обикновен потребител на знания в активен потребител и разработчик на учебни материали. Учащите се могат да работят с хипермедийни или с мултимедийни проекти.

Дигитален разказ. Разказите са основен принцип на работата на ума. Чрез такива дейности се развива креативност, изобретателност и разбиране; докато ученикът разказва, той се задълбочава се в учебния предмет, упражнява многостранна интелигентност и развива умения на по-високо ниво, тъй като има способността да отива отвъд разказа.

Използване като инструмент за интерпретация: Процесът на намиране на информация чрез такива инструменти изисква организиране на серия от логически действия, които изискват размисъл и насърчават уменията за организиране, асоцииране, синтез, дедукция и критичен подбор на информация.

Визуализациите също се разглеждат като основни познавателни средства. Терминът визуализация традиционно се отнася до създаването на когнитивни модели. Визуализациите включват симулация и моделиране. Тяхната добавена стойност в процеса на обучение се състои в това, че когато учениците се опитват да решат даден проблем, се сблъскват с автентични, интерактивни ситуации и се учат да мислят чрез модели, а не чрез символи.

Използване като инструмент за разговор: Както асинхронната, така и симултанната компютърна комуникация предоставят възможности за прилагане на ценностите на социалнокултурните преподавателски теории в обучението.

Използване като инструмент за семантично организиране: Компютърът със своите технологични възможности е идеално решение за показване на комплексността и за преодоляване на прекаленото опростяване на фактите, водещо до объркване и фрагментарно използване на знанието.

Представянето на концепции в графичен вид е основен познавателен инструмент. В обучението то се използва за представяне на декларативни концепции чрез разкриване на връзките с нелинейно организирани концепции.

Педагогическото използване на компютъра като източник на информация и комуникация - сътрудничество: Иновативните характеристики на Интернет (Мрежата, Web 2.0) и възприемането на информационната-комуникационната мрежа от младите хора насърчиха идеята за използването ѝ като инструмент на образователния процес.

Като инструмент за извличане на информация мрежата предлага възможности за бърз достъп до ценни източници на богата и актуална информация (дигитални библиотеки, онлайн речници и енциклопедии).

Компютърът като инструмент за комуникация и сътрудничество: Взаимодействието е ключът към ученето. Интернет предлага идеалната среда за насърчване на структурите за съвместно обучение извън училището.

Wikis /Уики справочниците, инструменти за сътрудничество, особено популярни в образованието, промениха начина на преподаване на знания. Те могат да се използват поотделно или в комбинация като инструмент за управление на обучението, като инструмент за съвместно писане, като електронен плик, като инструмент за събиране и управление на данни.

Системите за съвместно обучение чрез персонални компютри, базирани на теорията за установените/доказаните знания, дават възможност за интензивно, проблемно ориентирано учене и съвместно учене и обслужват нуждите на електронното обучение.

Социалните мрежи. За разлика от широкото им възприемане при извънкласните дейности, те имат малка степен на прилагане в образованието - едва 7,3% , главно поради опасенията за безопасност.

Многопотребителските пространства - MUDs и MOOs се считат от повечето потребители за развлекателни медии. Последните проучвания показват, че те подобряват селективната визия на децата, въздействат върху комуникативните умения и уменията за писане, насърчават работата в екип, сътрудничеството и допринасят за социализацията на хората със специални характеристики и в крайна сметка подпомагат възприемането.

Компютърът като средство за публикуване: Инструменти като блогове, WordPress и Edeblogs дават възможност на учениците и учителите да публикуват своите мисли и творби.

Педагогическо използване на компютъра като надзорен инструмент при преподаването

Компютърът може да се използва и като потенциално мултисензорно средство за надзор при преподаването за поощряване на целите на обучението при почти всички учебни предмети. Хипермедията и хипертекстовите структури водят до по-задълбочена обработка и способност за синтезиране на учебното съдържание.

2.3 Разграничаване на педагогическото и преподавателското ръководство, поради включване на ИКТ в обучението

Включването на ИКТ ревизира съществуващите баланси. Преходът изисква промени, които се отнасят до: ***прилагането на нови методи, социалния договор на класа, методите за управление като цяло, методите на оценяване, дидактическата трансформация на материала.***

Промяната в такъв мащаб изисква придобиване на умения от учители и учащи се, обобщени в следното: *преподавателски умения, педагогически умения, капацитет и знания за приспособяване към новите роли, педагогическо-преподавателска медийна компетентност, педагогически медийни умения.*

Пречки пред въвеждането на ИКТ в учебния процес

Проучването показва, че в повечето случаи решенията за реформа се вземат от хора, които нямат отношение към училищната действителност. Официалните създатели на образователните политики изглежда са далеч от училището. Това обикновено води до прибързани, утопични решения, което прави естеството на реформата несъвместимо със същността на училището. Естеството на реформата създава объркване у учителите и учениците и нарушава функционирането на училището. Учителите имат силни защитни реакции срещу реформите, главно поради страха от правилното разпределение на времето, обучението извън учебното време, допълнително натоварване, страха от промяна и отказ или невъзможност за развитие на нови умения.

Прибързването при процеса на въвеждане на иновации води до пренебрегването на научните данни, включването на извънкласни фактори и нереалистични цели.

И така, все повече и повече проучвания насочват вниманието си към училищното звено и учителя. През последните години се изтъкват ролите на учителя и на директора на училището. Според *Sergiovanni (1984: 4-5)* директорът трябва да създаде целите и общата визия в училището и да осигури начини за тяхното изпълнение. Настоящото проучване потвърждава това положение и доказва необходимостта от поява на учител от типа "трансформативен мениджър".

3. ИКТ В ГРЪЦКОТО ОБРАЗОВАНИЕ.

Проучването ни показва, че основните характеристики на гръцката образователна система, оформени от историческите, социалните, политическите и икономическите условия, са следните:

- акцент върху идеологическото функциониране на образованието,
- образователна система, ориентирана към изпити,
- централизация,
- липса на образователна мобилност,
- стерилно теоретизиране,
- действителното учене не е важно,
- идеологическо объркване в образованието - правилно и неправилно,
- солидно допълнително частно образование,
- доминирането на политически решения над научния избор води до смушения в образователната система,
- апатия на обществото,
- силни профсъюзи, които манипулират учителите.

Всичко, изброено по-горе, бива „преведено“ в училищното ежедневие. Открояват се следните 7 обобщени характеристики:

1. Тягостният дискомфорт влошава работата на учителите до проста механична функция.

2. Липсата на оценка на педагогическата и дидактическата работа и отсъствието на солидно възнаграждение, съчетани с оценка не според личните заслуги на служителя, ограничават възможностите за усъвършенстване и водят до разочарование и съпротива срещу перспективите за промяна.
3. Учебните програми се характеризират с авторитаризъм, закостенялост и силно сходство на целите и задачите в продължение на много години.
4. Разделяне на предметите на главни (език, математика, физика) и второстепенни.
5. Насърчава се запаметяването за сметка на креативността, въображението, емоциите и критическото мислене.
6. Дидактичните учебници насърчават запаметяването.
7. Култивирането на йерархичната връзка „предавател-приемник“ между учител и ученици затруднява развитието на партньорство за истинско учене.

3.1 Критичен поглед върху интегрирането на ИКТ в гръцкото образование

Включването на ИКТ в гръцкото образование започва със значително закъснение в сравнение с останалите развити страни и е по-скоро продукт на политически и икономически обстоятелства и в по-малка степен на осъзнат избор и приоритети в образованието. Проучването ми показва, че гръцката образователна система не е в състояние да отговори на новите предизвикателства главно поради хроничните проблеми, обобщени в следните 11 точки:

1. Прилагането на ИКТ в преподаването никога не е било включвано в по-широка образователна реформа на образователната система.
2. Лошо планиране и липсата на пари са причина за значително забавяне и продължително прекъсване на обявените действия.
3. Неспособността на гръцката образователна система да синхронизира планираната реформа с необходимите промени в традиционната ѝ структура.
4. Липса на ефективен диалог между създателите на образователната политика и образователната общност.
5. Липса на реални механизми за подкрепа.

6. Училището често се счита за идеална организация, готова да приеме всяка иновация и да я приложи успешно.
7. Политическо използване на иновациите
8. Претоварване на учителите с много, частични и често противоречащи си иновации.
9. Липсата на сериозно изследване и оценка на международния опит доведе до надценяване на количествените показатели и възприемането на инструменталната логика.
10. Липсата на опит и култура за прилагане на иновации в училищното звено и липса на култура за възприемането на иновациите от учителя.
11. Централизираната система на управление създава йерархични взаимоотношения между членовете на училищната общност.

4. ПРОЕКТИРАНЕ И МЕТОДОЛОГИЯ ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Настоящият научноизследователски проект е от качествен тип. Събраните количествени данни и извършения стриктен статистически анализ са естествена част от изследователския дизайн (вж. стр. 410-441). Те са предназначени за потвърждаване на направените общи и абстрактни обобщения.

Основната квази-хипотеза на изследването е следната:

Гръцкото образование не успя да интегрира ползотворно педагогически ИКТ, така че да постигне цялостно подобряване на процеса на преподаване и учене.

Целият изследователски проект е разделен на две части. В първата част очертавам съществуващата ситуация, докато във втората част, чрез изследователска дейност, се опитвам да установя дали училищното звено може да интегрира ИКТ в ежедневния режим на обучение, използвайки само собствени средства.

Главна цел на първата част на изследването е да се илюстрира използването на ИКТ от гръцкия учител. Основните източници на информация са посочени в библиографията, статии в списания, образователни форуми и

доклади на образователни организации, самите учители и наблюдението в класната стая.

Точното предаване на действителността изисква събирането и обработката на голям обем информация от много и различни индивиди и региони. Поради тези причини се изисква метод на изследване, който да осигурява точност чрез комбинация от различни инструменти. Изглежда, че методологичната триангулация е в състояние да осигури този критерий за точност. Комбинацията от инструменти, които ще бъдат използвани, е следната:

- Преглед на литературата,
- Въпросник,
- Ненасочено групово интервю,
- Ненасочено индивидуално интервю и Наблюдение.

4.1. Ограничения в изследването

Първото и основно ограничение е периодът на проучването, който да не бъде по-дълъг от 3 години. Допълнителни ограничения възникнаха от: ***Проблеми с културната валидност (Morgan, 1999):*** Участниците са склонни да скриват действителността, когато това засяга професионалния им статус. ***Проблеми с тълкувателната валидност:*** Изследванията изискват подробно описание на педагогическата употреба на ИКТ в началното гръцко образование. ***Ограничения в процедурите.*** Образователните изследвания изискват сътрудничество на учителите, невинаги съвсем очевидно, както и дейности в училищна среда.

Опасения относно участниците в анкетата: Намиране на сътрудници - учители, които желаят да участват в проучването.

Въпреки че изследователят и учителите теоретично споделят общ интерес за решаване на даден педагогически проблем, *техните цели и ценности остават различни.* Важен е въпросът за това *доколко „експертен“ трябва да бъде изследователят,* така че да може да ръководи изследванията от една страна, а от друга - да не засенчва участващите учители.

Учителите *нямат автономни изследователски умения.*

Участието на учителите в изследването изисква те да пожертват голяма част от свободното си време. Въвеждането на каквато и да е образователна иновация изисква промяна в нагласите, което отнема много време.

4.2 Представяне на инструментите за изследване

Въпросник: За въпросника беше използвана техниката на т. нар. "блок диаграма". Тъй като извадката е достатъчно голяма, за да предостави сигурни статистически данни, въпросникът съдържа голям брой затворени въпроси (изискващи еднозначен отговор - да или не), които осигуряват много възможности за статистически анализ. Въпросникът е разделен на девет области. Затворените и полуотворени въпроси и филтриращите въпроси са използвани в равни пропорции.

За да определя извадката следвах метода на анти-вероятността, особено при съставното процентно определяне на образеца. Демографските данни бяха анализирани, както следва: пол, възраст, академично образование, години стаж, учителска специалност или предпочитания, област на работа и обучение за ИКТ.

Извадката от проучването беше на учителите от Началното обществено образование в Гърция. Данните са взети от официалния уебсайт на ELSTAT и се отнасят за учебната 2016-2017 година. Броят на учителите в Гърция е 42 316 души. Проучването включва само щатните учители, които преподават в редовни часове. Според таблицата на *Krejcie & Morgan (1970)*, извадката за въпросника трябва да бъде от 381 души, за да се постигне 95% достоверност и да се ограничи вероятността от грешка до 5%.

Интервю: Основната цел на интервюто беше да се проучат най-подробно възгледите и чувствата на учителите във връзка с използването на ИКТ в преподаването, както и да се определят стимулите за възприемането и използването им. Избрах типа „качествено интервю“ с минимална намеса на изследователя, известно още като ненасочено интервю или полуструктурирано интервю.

Извадката е от 17 начални учители. Срещите се проведоха в класна стая на Асоциацията на училищните преподаватели, добре познато място за тях.

Наблюдение: Основният проблем в наблюдението бе осигуряването на съгласието на учителите за достъп до класа им. Четирима от тях заявиха, че са интегрирали ИКТ в ежедневно си преподаване, докато трима използват компютъра много малко или изобщо не го използват по време на урока.

Поставих различни цели за двете групи. За учителите, които декларираха използването на ИКТ в процеса на преподаване, въпросите бяха:

- а. Каква форма на обучение използват и как използват ИКТ?
- б. Какви учебни дейности включва компютърът?
- в. Как участват учениците в тези дейности?
- г. По кой предмет учителите използват ИКТ?

За учителите, които казаха, че не прилагат ИКТ в своето преподаване, изследователският въпрос бе "какъв метод на преподаване прилагат".

5. ПРЕДСТАВЯНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗСЛЕДВАНЕТО

5.1 Обсъждане на резултатите от въпросника

Обобщавайки резултатите от проучването, могат да се посочат следните заключения. Като цяло изглежда няма отклонения от други изследвания или международните стандарти по този въпрос. Гръцките учители казват, че разбират педагогическата стойност на ИКТ и не се страхуват да ги използват в преподаването. Те обаче използват главно компютъра като заместител на по-стари медийни инструменти за онагледяване на учебното съдържание (видео, телевизия), намиране на информация (енциклопедия) и писане на работни таблици (пишещи машини). Въпреки че заявяват, че ИКТ играят централна роля в тяхното преподаване, изследванията показват, че те заемат предимно незначителна, маргинална роля, ограничена до създаване на приятна среда за учене или са приятна скоба в скучното преподаване. Напротив, те сякаш напълно игнорират безпрецедентните възможности като средство за преподаване, което насърчава ученето чрез изследване, сътрудничество и откриване. От горното изглежда, че има значително несъответствие в отговорите на учителите. Въпреки че заявяват, че прилагат отворени форми на съвместно преподаване, по-внимателен анализ разкрива, че гръцките учители

прилагат традиционно-педагогически подходи, като признават, че урокът им вероятно е скучен за учениците и уморителен за самите тях. Изразяват също така загриженост за ефективността на тяхното преподаване.

На друг въпрос повече от 80% от учителите заявяват, че компютърните им познания са получени чрез лична ангажираност, от посещение на частни семинари и чрез обучение на ниво А'. Това означава, че повече от 80% от гръцките преподаватели не отговарят на изискванията за педагогическото използване на ИКТ, тъй като всички гореспоменати начини са насочени към придобиване предимно на технически познания и умения в Microsoft Office. Не може да се оспори, че гръцкият учител не разбира напълно какво означава педагогическото използване на ИКТ.

Учителите смятат, че ИКТ могат да се използват паралелно или допълващо към традиционното преподаване. В този случай обаче те с основание твърдят, че „се губи“ ценно време от по-ефективни учебни дейности, като например контрол на знанията на учениците, въвеждане на новия учебен материал и решаването на упражненията в учебника. Според изявленията на учителите, няма култура на възприемане и прилагане на иновации в гръцкото училищно звено чрез колективни усилия. Включването на ИКТ в гръцкото училище е в огромната си част резултат от усилията на отделни учители или от намесата на училищните ръководители.

Независимо от гореспоменатите трудности, изглежда, че гръцкият учител има положителен поглед върху ролята на ИКТ в преподаването, като признава тяхната важност и изразява голяма увереност в техните възможности. Широкото възприемане, позитивното отношение, пълната готовност и високата увереност в собствените сили се съчетават с неадекватно обучение, слабо познаване на софтуера и техниките на преподаване. Възниква въпросът дали това противоречие се дължи на неразбирането на педагогически полезното включване на ИКТ в преподаването.

Отговорите очертават профила на учителя, който би могъл да бъде водещ в това усилие. Те са преподаватели на по-млада възраст, които естествено са по-запознати с компютъра, имат добре развита философия и отношение към

ученето чрез допълнително академично образование и са били в контакт с педагогическата употреба на ИКТ чрез обучение.

5.2 Резултати от ненасоченото групово интервю

Основната цел на интервюто бе да разкрие най-дълбоките схващания на учителите и реалности, които не могат да бъдат обхванати във въпросника. Изглежда учителите възприемат педагогическата и преподавателската стойност на ИКТ, разбира се не в тяхната цялост, но от друга страна изразяват силен скептицизъм по отношение на техните социални и индивидуални последици. В същото време те се позовават на теории на конспирацията, които се отнасят до ролята на предприемаческия потенциал и глобализацията в интегрирането на ИКТ в училищата. Подобен парадокс се среща и в примера на преподаване, възприет от учителите. От една страна, в ежедневната си преподавателска практика учителите възприемат традиционните модели на преподаване, ориентирани към учителя, като същевременно признават сериозните им слабости. В същото време те отхвърлят груповите форми на съвместно обучение, вярвайки, че това не е решение, насърчаващо ученето. Интервюто разкрива също така, че голяма част от тях не са искали да практикуват професията на учител. Усещането за изгубени възможности и горчивината от задължителното практикуване на дадена професия допринасят за създаването на апатични професионалисти. Горното предположение обяснява поредицата констатации от това изследване, като например идентифицирането на „кариерното развитие“ с повишаването на ръководна позиция и т.н.

Отношението на синдикалното движение също има важна роля при формирането на манталитета на учителя и училищното звено. Всичко това оказва сериозно влияние върху самочувствието на учителите и желанието им да се развиват лично и професионално.

Друга важна област на проучването е демографският състав на днешните учители и как това допринася за оформянето на техния манталитет. Поредица от проучвания показват, че по-голямата част от учителите, които понастоящем работят в училищата, идват от селските райони. Според скорошно проучване, образователната подготовка на родителите е тясно свързана с представянето на учениците в училище, желанието им да продължат обучението си и избора на

професия. Горепосочените констатации показват, че тези учители са формирали специфична мисловна нагласа към ученето, професионалното развитие и идеи.

Всичко горепосочено са основните причини за силната реакция на всеки опит за промяна. Разбира се, отговорностите на официалните органи за формирането на официалната образователна политика също са важни.

Относно използването на ИКТ преди и по време на преподаване, учителите заявяват, че използват главно приложения на Microsoft Office и Интернет. Те се опитват да адаптират новите технологии към традиционния модел на преподаване. Друго тревожно явление е ниското доверие на учителите в семинарите за обучение на министерството.

Също така те смятат, че подготовката на учебния материал отнема много време, а учителите не желаят да отделят време за това.

5.3 Резултати и обсъждане на насоченото индивидуално интервю

Около една трета от учителите, участвали в проучването - дванадесет учители - почти не разбират педагогическата концепция за използване на ИКТ, и не са в състояние да посочат някакъв подобен софтуер. Допълнително двадесет учители не могат да дефинират ясно какво означава педагогическото използване на ИКТ. Те възприемат работата с компютър в рамките на традиционните модели на преподаване и не могат да посочат педагогическите ползи за учениците. Само петима учители са успели да приложат адекватно термина, но не става ясно дали тези знания са били усвоени до такава степен, че да им позволят да използват компютъра в ежедневното преподаване.

5.4 Резултати от наблюдението в класната стая

Основната причина за наблюдението в клас е потвърждаване на използването на ИКТ в практиката.

При първата група учители преобладаващият модел на обучение е този на прякото преподаване. Всъщност се прилага комбинация от различни видове преподаване, като монолог към аудитория, преподаване чрез примерно изпълнение, описателни уроци, такива с въпроси и диалог на ниско ниво с цел упражняване на паметта и контрол на знанията.

При втората група четиримата учители заявиха, че използват ИКТ по конструктивен начин, интегрират ги в отворени форми на преподаване, те са добре информирани и уверени в използването на ИКТ. Но наблюдението показва друга действителност. Двама от четиримата учители интегрират ИКТ в преподаването си без необходимия опит, без ясни преподавателски цели и планиране. Един от четиримата използва ИКТ само понякога.

Само един от четиримата учители включва ИКТ по компетентен педагогически начин в преподаването. В този клас имаше и значителни проблеми в логистичната инфраструктура, но учителят успя да намери решения, за да ги преодолее. Той намери алтернативи, които могат да се прилагат почти във всеки гръцки клас.

От научна гледна точка би било неприемливо да се прилага горната квота - 25%, 25%, 50% за всички учители, които заявяват, че използват ИКТ в своето преподаване.

5.5 Обсъждане на резултатите от изследването за използването на ИКТ в преподаването в гръцкото начално училище.

Почти всички проучвания, проведени в Гърция, както от други изследователи, така и от мен самия, са на мнение, че учителите гледат положително на използването на компютрите в образованието. Използването на по-преки форми на изследване, като интервю или наблюдение, обаче показва други резултати. Чрез прякото индивидуално интервю става ясно, че само малък брой учители разбират темата в задоволителна степен. Допълнителен важен фактор за възприемане на иновациите и образователните промени е социалният натиск. Структурата на гръцкото общество и икономика насърчава и често изисква образование, базирано на знание. Така запаметяването и натрупването на "мъртви знания" е било и продължава да бъде най-високият критерий за успех в обучението. От своя страна, гръцките правителства никога не са били заинтересовани да насърчават по-различна рамка на обучение. Учителите от своя страна са съвсем доволни от начини и методи, с които, от една страна, съзнанието на родителите е привикнало, а от друга страна са познати и лесни за самите учители като неразделна част от тяхното професионално ежедневие.

Обучението на министерството изглежда не дава очакваните резултати. Учителите признават, че знанията им не идват основно от тези семинари, а от личните им усилия. Липсата на персонални компютри и инфраструктура в училищата е второто най-важно препятствие. Пълната липса на подкрепа беше силно подчертана при груповото интервю. Това създава негативно преживяване и първоначалното въодушевление бе последвано от скептицизъм и в крайна сметка - разочарование. Учителите:

- не разбират напълно педагогическото използване на ИКТ.
- следват предимно поведенчески модели на преподаване и се опитват да интегрират нови технологии в тях.
- прилагат ИКТ в много ограничени области.
- участието на ИКТ в програми за обучение се мотивира от социални фактори.
- не са готови да отделят лично време за професионалното си развитие.
- не отъждествяват професията на учителя с личната си мечта.
- разочаровани са от образователната политика на министерството.
- не са готови да приемат промяна и иновации.

6. ПЛАНИРАНЕ И МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ

6.1 Определяне на областта на изследване - действие

В третата глава на изследователската част на тази дисертация се опитвам да проуча и да предложа начини за помощ на гръцкото училище да интегрира педагогически компютъра в преподаването. Възникват два основни въпроса: Какво трябва да се има предвид? Как могат да се преодолеят тези препятствия?

Международната библиография изброява редица фактори, които пречат на безпроблемното интегриране на ИКТ в училището. Според най-разпространената категоризация съществуват три вида фактори: тези, свързани с учителя, с училището и с образователната система. Това изследване е свързано

с предлагането на промени, започвайки от училището и по-специално от учителя.

Включването на ИКТ в преподаването изисква 4 основни условия:

- а) Добри отношения в училището. Изискват се умения от всички участници и особено от директора.
- б) Положително отношение и мнение относно планираната реформа.
- в) Преодоляване на „граматиката на училищното обучение“. Това също е труден, сложен процес, който в крайна сметка води до промяна в метода на преподаване.
- г) Училище, отворено за обществото.

6.2 Методология на изследователската дейност.

За тази дейност е необходим метод, който помага на учителя да се запознае и да обмисли проблемите на преподаването, да придобие самочувствие и да промени своите ценности и нагласи. Гореспоменатите критерии отговарят на методологията „изследване - действие“. Според *Elliott (1978)*, „изследване - действие“ е единствената методология, която може да комбинира диагнозата с изследвания и размишления.

Приложените изследователски методи отговарят на следните условия:

- Трябва да подкрепя и насърчава равното участие и доброволното сътрудничество на учителите в научните изследвания.
- Трябва да бъде организирана въз основа на стохастично-ориентиран процес.
- Трябва да насърчава значението на дидактическия акт като средство за изтъкване на теоретичните концепции.
- Трябва да осигури гъвкава рамка за прилагането на проучването.
- Трябва да осигури подходяща методическа рамка за прилагане и оценка на иновациите в образованието.
- Трябва да допринася за професионалното развитие на учителите.
- Трябва да предложи системен подход за изследване на практиката.
- Трябва да допринесе за намирането и разкриването на „дълбокия свят“ на учителите и неговото усъвършенстване.

Моделът „изследване - действие“, който отговаря на гореспоменатите критерии, е този на еманципацията, базиран на тенденцията на критичния възглед на *Habermas*. Критичният възглед разглежда изследването като част от усилията за по-широка промяна в областта на образованието. Негова основна цел е „овластяването“ на всички участници чрез рамка на свобода, чиста реч и равенство между членовете. В този случай йерархията се преобръща и се превръща в „симетрична комуникация“.

Най-важните ограничения са:

Ограничения във времето, Ограничаване на местата, Претоварване с работа на учителите, От изследователя се изисква да извърши много голям обем сложна работа, Училищно оборудване и наличие на мрежи.

Що се отнася до пречките за научните изследвания, те са следните:

Нагласи на родителите, Намиране - създаване на подходящ образователен помощен материал, Намиране на правилните стимули

6.3 Затруднения за участниците в проучването

Проучването ни беше затруднено от следните 4 условия и обстоятелства:

1. *Намиране на сътрудници - учители, които желаят да участват в проучването.*
2. *Доколкото „експертен“ трябва да бъде изследователят, за да може да ръководи изследването от една страна, а от друга, да не засенчва и да не намалява ефективността на участващите учители.*
3. *Участието на учителите в научните изследвания изисква те да жертват голяма част от свободното си време.*
4. *Въвеждането на всяка образователна иновация изисква промяна в нагласите, което отнема много време.*

Справянето с горепосочените препятствия и изпълнението на зададените условия за изследване определят и ролите, които изследователят поема. От особено значение за определянето на ролите е изборът на стимули.

В тази специфична част от изследването изпълнявам следните роли:

Координатор на дейността в ранните стадии на действието.

Водещ - консултант по време на действието.

Критичен приятел - експерт

6.4 Структура на изследването - план за действие

Изследователската дейност беше разделена на четири фази.

Първата фаза или "фаза стартиране" трае четири месеца. През първия месец - "проучвателна част", ще отдели достатъчно време за определяне на настоящата ситуация в училище. През втория месец на проучването - "част от инфраструктурата", ще се проведат процедури за самооценка на учителите. Частта „асистирано приложение“ ще се проведе през третия и четвъртия месец. Учителите ще използват софтуер, ще съставят и прилагат сценарии за преподаване, ще правят корекции в учебната програма и ще записват своя опит.

Разглеждането на данните от първата фаза ще допринесе за проектирането на втората „фаза на еманципация“. Очаква се тази фаза да продължи четири месеца, през които учителите ще се опитат да повишат самооценката си, да прилагат по-често ИКТ при преподаването и да намалят до минимум зависимостта си от изследователя.

Третата фаза ще бъде тази на "продукцията". През трите месеца учителите трябва да интегрират ИКТ в по-голямата част от преподаването без подкрепата на изследователя.

Между третата и четвъртата фаза ще има един месец без намесата на изследователя. Това време се счита за необходимо, за „детоксикация“ на участниците от влиянието и ограниченията на изследователската дейност, за да мога да регистрирам реалната промяна в поведението на учителя.

Четвъртата фаза на "утвърждаване" ще продължи два месеца. Учителите ще работят без подкрепата на изследователя или педагогически екип. Основната цел на тази фаза ще бъде да се изследва дали учителите са придобили и поддържат културата на педагогическото използване на ИКТ в преподаването.

Изследването се проведе в училище в Западен Солун между октомври 2017 г. и март 2019 г. Училището се намира в индустриалната зона на Солун и има около 300 ученици на възраст от 6 до 12 години, разделени в 13 класа.

Голяма част от учениците, около 30%, са чужденци, бежанци и роми. Целева група на проучването бяха тринадесетте учители.

Училището, в което бе проведена изследователската дейност, е много близко до нивото на средното гръцко начално училище.

6.5 Презентация на изпълнението на изследователската дейност

Първа фаза на изпълнение - фаза "стартиране"

През първия месец беше поставен специален акцент върху осигуряването на съгласието на най-голям брой учители в училището, както и създаването на рамка, позволяваща мобилизирането им. В началото на втория месец на провеждане на научните изследвания основните цели бяха придобиване на умения за създаване на сценарии за учене, насърчаващи развитието на когнитивни умения на високо ниво. През третия месец на проучването екипът работеше по създаването на учебни сценарии. Основната цел на следващия етап - „асистирано прилагане“, беше да се осигури на учителите достъп до достатъчен брой софтуер за всеки предмет, да се опознаят функциите им и да могат да създават познавателни дейности с тях.

Втора фаза „еманципация“: Втората фаза на изследването започна след лятната ваканция. Основните цели бяха учителите да се отучат от „попечителството“ на педагогическия екип, задълбочаване на новите възискателни процеси и придобиване на чувство за самоувереност и самоефективност. През третия и четвъртия месец на тази фаза учителите получаваха помощ от педагогическата група само по свое желание.

Трета фаза "продукция": Целта на третата фаза на изследването беше универсалното прилагане на отворени, откриващи методи на преподаване и ползотворно педагогическо включване на ИКТ в учебни събития без намесата или помощта на педагогическата група. Особен интерес през тази фаза представляваше използването на компютъра от ученика за обработка на учебното съдържание. След тази фаза последва месец без никаква намеса в или извън класната стая.

Четвърта фаза „утвърждаване“: Основната цел на последната фаза, „утвърждаване“, бе да се провери трайността на резултатите от интервенцията.

6.6 Презентация на резултатите от изследователската дейност.

С помощта на цялата група успяхме да създадем план за действие и да мобилизираме скрития потенциал на училищното звено. В първата от тези „проучвателни части“ основната цел беше всички групи на образователната общност да бъдат информирани за необходимостта от промяна в училището. Като положителни резултати от първата част бих могъл да спомена участието на преобладаващото мнозинство от учителите и съгласието и подкрепата на родителите.

През двете последващи години 9 от 11 учители - 77,7% - повишиха драстично уменията си. Те отговориха много задоволително на поставените предизвикателства. Девет от единадесетте учители, 77,7% , показаха, че са в състояние лесно да създадат междутематични сценарии, използвайки ИКТ. Те промениха своя модел на преподаване и включиха ИКТ в него. Те се отказаха сравнително бързо от „настойничеството“ на педагогическия екип, проявиха интерес към създаването на оригинални концептуални сценарии, представяха идеите си, помагаша на колегите си и интегрираха ИКТ в професионалната си практика. Двама от учителите не успяха да отговорят задоволително на новите изисквания. Те имаха значителни трудности при създаването на подходящи учебни дейности, а също и при определянето на учебните цели.

7. Обсъждане на резултатите от изследователската дейност

Изследователската дейност бе насочена към проучване на способността на училището да се променя, разчитайки на собствените си ресурси. Подобни инициативи при определени обстоятелства се приемат радушно от учителите. Те обаче зависят твърде много от чувствата на хората, които ще ги осъществят. Ключовите думи в този случай са „доверие“ и „сигурност“. Учителят трябва да бъде убеден в стойността на дейността, в която ще участва, както за себе си, така и за училището. Също така трябва да бъде убеден, че има необходимите правомощия за постигане на реалистичните цели, които си е поставил. Освен това той трябва да се чувства сигурен по време на осъществяването на промяната. Добре е учителите, участващи в акцията, да имат предишен положителен опит с новите методи на преподаване. От друга страна, учителите трябва да признаят, че те също имат полза от участието си в акцията.

Изследванията показват, че стимулите са по-ефективни, когато се признава приносът на учителя и се подчертават неговите постижения. Особено силна мотивация беше „паритетът“ при вземането на решения като израз на признаване на стойността на другия. Друг важен параметър за чувството за сигурност е училищният климат. През последните години на даденото училище се отделя специално внимание за прилагането на шест индикатора за управление на училищата, предписани от NAESP, 1990 г. В резултат на това се създава „отворен училищен климат“. Той допринесе за създаването на рамка на високи очаквания и резултати, за професионалното удовлетворение на учителите, за най-висока ангажираност и отдаденост на проекта и особено за сътрудничеството и взаимопомощта между членовете на екипа. В рамките на „отворения климат“ училището разви отношения на взаимно уважение с цялата училищна общност, с родители и местни участници.

Вторият важен стълб, на който се базират изследванията, беше промяната в „граматиката на училищното обучение“. Включването на ИКТ в преподаването в училището, без същевременната промяна на примера на преподаване, не би било иновация и не би предложило нищо ново в преподаването. Това упражнение се оказа доста изискателно. Дори четирите месеца, които прекарахме в промяна на примера на преподаване, бяха малко, тъй като говорим за нов начин на мислене. Що се отнася до образованието, реших, че трябва да се прилагат основните принципи на обучението за възрастни. Считах, че принципите на хуманитарната насоченост, на *Maslow*, *Fromm* и *Rogers* и на фикционализма на Mager биха се вписали в по-голяма степен към типа образование, изисквано от гръцкия учител.

Чувството за сигурност на учителите и намаляването на страха се считат за важни фактори за успех от началото на изследването. Нашите изследвания показаха, че учителите се страхуват от технически проблеми, трудности при промяна на модела на преподаване и липса на адекватна подкрепа.

От началото на акцията педагогическият екип пое пълната техническа поддръжка. Безспорно педагогическата и преподавателската подкрепа е по-сложна и изискателна. В случая възприехме форма на диференцирана подкрепа, в зависимост от целите, които си поставяхме във всеки момент. Започнахме да

подкрепяме учителя от първите му стъпки в класната стая, предлагайки максимално възможната помощ. В същото време предоставихме на учителите възможност за достъп до национални дигитални хранилища на сценарии за преподаване. Последното ниво на подкрепа включваше създаването на учебна общност в рамките на училището.

Считам, че резултатите от изследването доказват, че е възможно едно училищно звено, използващо рационално ресурсите и своя потенциал, да успее да създаде рамка за интегриране на ИКТ в преподаването и ученето. От общо 15 учители 13 участваха в акцията. Това само по себе си може да се определи като голям успех, като се имат предвид трудностите и изискванията. Към тези 13 учители бихме могли да добавим още петима учители по различни специалности, които участваха в акцията и се възползваха от нея.

7. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Качественото проучване потвърди работната хипотеза, дадена в Глава 4. Показа се, че гръцката образователна система, „заложник“ на вродени проблеми, не успява да създаде структурата, която ще доведе до спасение от застоя. Така учителят интегрира ИКТ в традиционните форми на преподаване, опитвайки се да балансира между изискванията на съвременните педагогически тенденции и гръцката образователна действителност.

На тази основа Министерството трябва да предприеме някои действия, за да гарантира на училищата рамка, в която могат да работят, както следва: Промяна на начина на избор на директори, Обучение за бъдещи директори, Намаляване на бюрократичната работа, Създаване на реални стимули, Ясно определяне на ролите и отговорностите в училищното звено, Автономност на училищните звена.

Министерството може да подпомогне усилията на училищата да прилагат открити форми на преподаване, като се фокусира върху следното:

Училищна ориентация в обучението, Образование за учители, Адаптиране на учебниците - Интердисциплинарен подход, Изключване на образованието от политически игри.

Изследването също подчерта необходимостта от непрекъсната подкрепа за учителите. Педагогическата подкрепа безспорно е най-важната. По време на акцията установихме липсата на педагогически отговорник за интегриране на ИКТ в преподаването. Споменах и ролята на стимулите. Изборът на стимули от директора на училището крие някои рискове. Проблемът се състои в естеството и степента на „транзакцията“. Министерството на образованието би могло да помогне, тъй като има много по-широк спектър от институционални възможности, по-добър опит и много по-голям престиж.

Изследването също така ни помогна да разберем условията, които трябва да бъдат изпълнени, за да се постигне успех: Създаване на култура на ученето, Съществуване на група за подкрепа на дейността, Училище, отворено за обществото.

По време на изследването беше поставен особен акцент върху емоционалните правомощия на учителите. Емоционалните правомощия бяха постигнати чрез:

Намаляване на страха и увеличаване на чувството за успех: Доброто планиране, подробните и целенасочени обяснения за прилагането и постоянната подкрепа засилват доверието в педагогическия екип и намаляват чувството на несигурност. В проекта трябва да се предвиди и набор от постижими цели, така че учителят винаги да вижда пред себе си близка цел, до която да достигне с малко усилия.

Особено внимание беше обърнато и на усещането за удоволствие по време на работа.

Трите гореспоменати фактора създават безопасна рамка за училището да приема и да провежда промени. Липсата дори на един от тези фактори поражда сериозни проблеми, които възникват по време на прилагането. Точно това е причината за провала на програмите за реформи на Министерството на образованието.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

- I. Γαλανός, Δ. Το σχολείο φορέας αλλαγών στη διδασκαλία και τη μάθηση. – *Επιστημονική επιθεώρηση*. 8/2019. pp. 30–39, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Κορίνθου. ISSN: 2408-0594; accessible through the National Library: http://isbn.nlg.gr/index.php?lvl=publisher_see&id=32067
- [Galanos, D. The school as a carrier of changes in teaching and learning. – *Scientific Yearbook*. Issue 8/2019, pp. 30–39. Directorate of Primary Education in Corinth. ISSN: 2408-0594]
- II. Γαλανός, Δ. Η παιδαγωγική χρήση των ΤΠΕ σαν νοητικό εργαλείο μάθησης. – *C.V.P. Παιδαγωγική και Εκπαίδευση*. VIPAPHARM (member of the Εμπορικό κα Βιομηχανικό επιμελητήριο Αθηνών – ΕΒΕΑ), Αθήνα 9/2019. ISSN:2241-4665; accessible through: <http://www.vipapharm.com/greek/free-online-journals/education/index.htm>
- [Galanos, D. The pedagogical use of ICT as cognitive mind tool. – *C.V.P. Pedagogy and Education*. 9/2019. Athens: “VIPAPHARM” (member of the Athens Chamber of Commerce and Industry – ΕΒΕΑ). ISSN: 2241-4665]
- III. Galanos, D. Ansichten und Einstellungen der griechischen Grundschullehrer zum pädagogischen Einsatz von ΙΚΤ. – *Philologia / Φιλολογία*, 36/2019. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2019. с. 125–136. ISSN 0204-8779
- IV. Galanos, D. Die besonderen Merkmale des griechischen Bildungssystems. – In: *Лингводидактически ракурси*. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2020. (под печат)